

Regelrådets uppgift är att granska och yttra sig över kvaliteten på konsekvensutredningar till författningsförslag som kan få effekter av betydelse för företag.

Klimat- och Näringslivsdepartementet

Yttrande över betänkandet Nya samverkansformer, modern byggnads- och reparationsberedskap – för ökad försörjningsberedskap (SOU 2025:68)

Regelrådets ställningstagande

Regelrådet bedömer att konsekvensutredningen inte uppfyller kraven i 6 och 7 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning.

Bakgrund och innehållet i förslaget

I betänkandet lämnas förslag ändringar i fyra lagar om offentlig upphandling och ändringar i fem förordningar, däribland förordningen (1982:1005) om skyldighet för näringsidkare, arbetsmarknadsorganisationer m.fl. att delta i totalförsvarsplaneringen. Förslaget innebär nya samverkansformer mellan företag och offentliga aktörer, en modern byggnads- och reparationsberedskap samt ett utökat samhällsuppdrag till RISE. Vad gäller förslag på nya samverkansformer mellan företag och offentliga aktörer föreslås, i syfte att stärka samhällets försörjningsberedskap, att de fyra upphandlingslagarna¹ förses med ett nytt beaktandekrav som innebär att en upphandlande myndighet eller enhet ska beakta försörjningsberedskapsaspekter om upphandlingens art motiverar detta. Vidare föreslås bland annat att ett system för försörjningsberedskapsavtal, så kallade F-avtal, att tillämpas för sådana avtal som inte omfattas av ordinarie upphandlingsregler eller som inte omfattas av EU-rätten. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) föreslås ansvara för att föra ett register över försörjningsberedskapsavtal samt att regelbundet upprätta en avtalslägesbild som ska stämmas av med relevanta aktörer inom det civila och militära försvaret.

Vidare föreslås att Tillväxtverket, Boverket och SGU tillförs ansvar för att skapa förutsättningar för förmåga hos berörda aktörer att upprätthålla en byggnads- och reparationsberedskap. Förslaget innebär att det tillkommer nya uppgifter för dessa myndigheter. Förslaget syftar till att offentliga och privata aktörer – genom upprätthållande av förmåga att bygga och reparera byggnader, anläggningar och infrastruktur under fredstida kriser och höjd beredskap – kan fortsätta bedriva samhällsviktig verksamhet och verksamhet inom totalförsvaret. Vad gäller förslaget om utökat samhällsuppdrag till RISE anges att uppdraget ska utökas genom att bolaget ska upprätthålla verksamheten inom industriforskning i institutsform, provning och certifiering även under fredstida kriser, höjd beredskap och krig samt att bolaget ska vidta sådan planering och sådana åtgärder som detta kräver. RISE ska också i dessa delar stödja näringslivets och offentlig sektors produktionsomställning inför och vid kris, höjd beredskap och krig.

¹ 2011:1029, 2015:1145, 2016:1146, 2016:1147

Konsekvenser för företag

Förslagsställaren beskriver i remissen att marknaden inom flera viktiga försörjningsområden domineras av ett fåtal stora företag som, i kraft av resurser och produktionskapacitet, har mer betydelse för försörjningsberedskapen än mindre företag. Förslagsställaren anger dock att det finns två undantag från denna huvudregel som rör geografiska variationer och nischföretag. Många stora företag är verksamma i hela landet, men det finns branscher där förhållandevis små aktörer dominerar marknaden lokalt. Små företag anges också kunna vara av avgörande betydelse om de besitter unik kunskap inom ett område. Därtill fungerar mindre företag ofta som underleverantörer till större företag vilket gör att även mindre verksamheter kan ha nationell betydelse för försörjningsberedskapen.

Vad gäller förslaget om nya beaktandekrav i upphandlingslagarna anges att företag kan påverkas om den upphandlande myndigheten väljer att ställa beredskapskrav i sina upphandlingar. Förslagsställaren anger att effekternas omfattning är svåra att uppskatta men bedömer att syftet, att öka Sveriges försörjningsberedskap, skulle medföra en förstärkning även för privata aktörer. Förslagsställaren anger att effekterna på företagens kostnader inte går att beräkna. Kostnaderna anges å ena sidan kunna öka för företagen, å andra sidan kan de föra över den kostnaden på den upphandlande aktören. Samtidigt anges att erfarenheter av beredskapsarbete däremot kommer att öka företags förmåga att upprätthålla sin verksamhet även under andra förhållanden än normalt vilket innebär positiva effekter för marknaden. Förslagsställaren anger också att företagens intäkter, lönsamhet och omsättning kan öka. Ett exempel som nämns är företagens arbete med kontinuitetshantering, som bedöms kunna bidra till ökad lönsamhet eftersom det ökar möjligheten för företagen att kunna leverera varor och tjänster även under kris eller krig. Vidare anges att de företag som analyserar sina leveranskedjor, ser över sina strategier och utvecklar möjligheten till diversifiering av sin verksamhet sannolikt uppnå ökad stabilitet och få konkurrensfördelar på lång sikt. Vad gäller förslaget om försörjningsberedskapsavtal anger förslagsställaren att det inte innebär någon ny lagstiftning.

Förslaget om en modern byggnads- och reparationsberedskap kommer enligt förslagsställaren generellt sett innebära en avsevärd ambitionsökning av planering och förberedande åtgärder för upprätthållande av en byggnads- och reparationsberedskap hos alla berörda aktörer. Förslaget berör företag och branschorganisationer på bygg- och anläggningsområdet inklusive byggmaterialindustrin samt övriga relevanta företag. Förslagsställaren anger att myndigheternas förutsättningsskapande arbete kräver samverkan med de företag (i samverkansarbetet ofta representerade av branschorganisationer) som kommer att utföra en stor del av arbetet inom byggnads- och reparationsberedskapen. Förslagsställaren understryker dock att samverkan med företagen bygger på frivillighet och att förslaget således kommer att medföra konsekvenser för de företag och branschorganisationer som väljer att medverka i det förutsättningsskapande arbetet, eftersom detta kommer att ta resurser i anspråk hos företagen och branschorganisationerna. Förslaget omfattar ingen finansiering till de företag som väljer att medverka, däremot anger förslagsställaren att det är av stor vikt att det finns en möjlighet att vid behov, för utförande av specifika projekt under begränsade perioder, finansiera deltagande av vissa branschorganisationer i sådana projekt. Förslagsställaren anser därför att berörda myndigheter bör söka medel som administreras av MSB för de projekt som kommer att utföras i samverkan med företag, branschorganisationer samt övriga myndigheter och aktörer.

Förslaget att Boverket och SGU utses till totalförsvarsmyndigheter innebär att myndigheterna kan begära in uppgifter från berörda företag. Förslagsställaren anger att kostnaderna för detta är svåra att bedöma på förhand, särskilt då förslaget inte kommer att innebära ett regelverk som alla eller vissa företag kontinuerligt måste förhålla sig till. Förslagsställaren bedömer således att i vilken utsträckning förslagen medför att företag och andra näringsidkare kommer att behöva avsätta tid och personella resurser för sammanställningar till uppgiftslämnandet kommer att skilja sig åt från fall till fall, men att det är rimligt att anta att fler företag i ökad utsträckning kommer att få avsätta personella resurser för uppgiftslämnande. Förslagsställaren anger dock att om det medför betydande kostnader för näringsidkarna ska de enligt 2 § lagen (1982:1004) om skyldighet för näringsidkare, arbetsmarknadsorganisationer med flera att delta i totalförsvarsplaneringen ersättas för dessa kostnader. Förslagsställaren anger att den myndighet som begär uppgifter eller deltagande bör stå för de uppkomna kostnaderna. Det som för en näringsidkare med verksamhet av mindre omfattning kan innebära betydande kostnad behöver inte göra det för en beredskapsmyndighet.

Vidare anges att ett utökat samhällsuppdrag för RISE kan innebära att företag som är kunder till RISE, men som inte producerar samhällsviktiga varor eller tjänster, kan påverkas av att RISE kan behöva prioritera andra åtaganden i händelse av en fredstida krissituation, höjd beredskap och krig. Förslagsställaren anger att detta kan få konsekvenser som inte har kunnat beräknas eller uppskattas. Vidare anges att det har också uttryckts viss oro till utredningen om att mindre bolag får svårt att konkurrera med RISE på grund av förslaget om det utökade samhällsuppdraget. Förslagsställaren anger att man mot bakgrund av detta har varit tydliga med att RISE tjänster ska erbjudas på marknadsmässiga villkor och enligt transparenta och icke-diskriminerande principer samt att RISE ska tillämpa förfaranden som säkerställer att konkurrensen på marknaden inte hämmas eller snedvrids.

Motivering till Regelrådets ställningstagande

Regelrådet konstaterar att konsekvensutredningen i flera delar innehåller tydliga och nyanserade resonemang kring förslagets direkta såväl som indirekta påverkan på berörda företag. Samtidigt saknas viss information som är av vikt för att kunna förstå förslagets effekter för berörda företag. Vad gäller beskrivningen av berörda företag finns viss information om berörda företags bransch och storlek, samtidigt saknas uppgifter om hur många företag som berörs. Vidare saknas en motivering till varför denna information saknas. Regelrådet finner att konsekvensutredningen hade behövt kompletteras med en mer heltäckande redogörelse av vilka företag som berörs. Regelrådet finner således beskrivningen av berörda företag bristfällig.

Beskrivningarna av förslagets påverkan på företagens kostnader är kvalitativa och kvantitativa uppskattningar saknas. Förslagsställaren motiverar i viss utsträckning också varför det är svårt att uppskatta förslagets påverkan på företagens kostnader. Regelrådet finner dock att exempelberäkningar eller scenarioanalyser hade kunnat vara möjliga alternativ där det är svårt att uppskatta den totala kostnadspåverkan på företag. Detta gäller exempelvis förslaget om ökat uppgiftslämnande och förslaget om samverkan, där förslagsställaren hade kunnat komplettera beskrivningen med en uppskattning av en kostnad som kan uppstå för ett visst företag i ett visst scenario. Regelrådet finner således beskrivningen av påverkan på företagens kostnader bristfällig.

Påverkan på konkurrenssituationen för berörda företag beskrivs för respektive förslag. Bland annat anges att förslaget om beredskapskrav i upphandlingar kan bidra till ett

konkurrenskraftigt näringsliv. Vidare anges att de företag som analyserar sina leveranskedjor, ser över sina strategier och utvecklar möjligheten till diversifiering av sin verksamhet, sannolikt kan få konkurrensfördelar på lång sikt. Samma bedömning görs gällande förslaget om nya uppgifter för SGU och Tillväxtverket. Regelrådet finner beskrivningen av påverkan på konkurrenssituationen för berörda företag tillräckligt tydlig och därmed godtagbar.

Förslagsställaren bedömer att förslaget inte påverkar små företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt i förhållande till större företag. Bedömningen är mycket kortfattad och information om särskilda hänsyn till små företag vid reglernas utformning, såväl som information om hur små företag påverkas av förslaget, saknas. Regelrådet finner därför att bedömningen hade behövt motiveras tydligare. Regelrådet finner således beskrivningen av särskilda hänsyn till små företag vid reglernas utformning bristfällig.

Regelrådet finner övriga delasppekter, utöver ovan nämnda, tillräckligt tydligt redovisade och därmed godtagbara. Regelrådet vill här särskilt lyfta fram beskrivningen av nollalternativet och alternativa lösningar som är mycket tydliga. Sammantaget finner dock Regelrådet att konsekvensutredningen hade behövt kompletteras i flera delar bland annat gällande berörda företag och påverkan på företagens kostnader. Regelrådet finner således att konsekvensutredningen inte uppfyller kraven i 6 och 7 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning.

Regelrådet behandlade ärendet vid sammanträde den 15 oktober 2025.

I beslutet deltog Anna-Lena Bohm (ordförande), Helena Fond, Hans Peter Larsson, Roland Sigbladh och Lars Silver.

Ärendet föredrogs av Erik Palm.

Anna-Lena Bohm
Ordförande

Erik Palm
Föredragande